

חגיגה יז

משה שווערד

1. מגדים חדשים

בש"ס ח"א (סימן תיג) שפירש כן, שכתב יום ההקזה כשעת הסכנה שהכח נחלש בהתמעט הדם ואפילו רוח מועט מויקתו כו', ומה שהזכירו שלא להקיז דם ערב עלרת שהרוח רע וחזק באותו יום דשמו טבות ע"ש. והרמ"ו ז"ל הבין דהכוונה לרוח רעה מהמויקין, ואכן ראיתי מוצא בשם סדור רב עמרם גאון דגרס, "מזיקא" ושמה טבות. ועיין במהרש"א סנהדרין (מג ב) שכתב, דההוא זיקא הוא השטן הוא ית"ר הוא רוח מה"מ שבא לטבות את ישראל אילו לא קבלו המורה ע"ש. וראיתי להמשנה ברורה (סימן תסח סקל"ח) שכתב, בערב שבעות יבא עד דשמו טבות ואלו לא קבלו ישראל את המורה היו טבח להו לבשרייהו ולדמייהו ע"ש. ולא ידעתי למה הניח הפירוש הפשוט דזיקא פי' רוח, וכתב להדיא שד.

יום טובות. בטעם שקראוהו חז"ל יום טבות, וטפי הו"ל לקרותו יום השלמה או יום שחיטה או זביחה. ראיתי בקול הרמ"ו שעמד בזה, וכתב לריך ליתן טעם לשם זה של טבות, דלא נמצא לשון זביחה במתני' אס לא גבי תשלומי ד' וה' ומשום דכתיב גביה וטבח, אבל גבי קרבנות שייכא ליטבח דשחיטה או זביחה. ונ"ל דרמזו למאי דאמרינן בשבת (קכט ב) דבערב עלרת יונא רוח רע הנקרא טבות, ואלמלא קבלו המורה הוא אכיל לבשרייהו ודמייהו, וא"כ בזכות קרבנות חג זה נוכל מאותו טבות ע"ש.

חנה בשבת שם איתא, במעלי יומא טבח דעלרת נפיק ביה זיקא ושמה טבות, דאי לא קבלו ישראל תורה הוה טבח להו לבשרייהו ולדמייהו. ופירוש הפשוט זיקא היינו רוח, כמו (ב"מ פה ב) אמר משיב הרוח ונשב זיקא, וכדומה. וכן מתבאר מדברי הרשב"א

ומנאחי צבה"ג (סוף הל' יין נסך) שכתב כן להדיא, חז"ל מעלי יומא דעלרתא סכנתא, וגזרו רבנן בכלהו מעלי יומי טובי משום מעלי יומא טבח דעלרתא דאיברי ביה זיקא דשמה טבות ע"ש. מצואר דדבריו דבערב שבעות נברא זיקא בעולם, ונראה דלכן יש להזהר ביום זה, משום דכל שנה ביום זה מתגבר כחו.

בע"י הגירסא דנפק ביה זיקא כו' ע"ש. ועיין במתנית השקל (סוף תסח) שכתב לבאר במ"ש שסכנה להקיז דם בערב שבעות משום מה שהיה בשעת מתן תורה, דנודע דכל הזמנים שאירע לאבותינו ענין מה, כשיגיע זמן ההוא שוב מתעורר קצת מעין אותו דבר וענין ההוא ע"ש. ונראה בכוונתו דר"ל אף אחרי שקבלו המורה יש להזהר בערב שבעות כיון דיונא זיקא באותו יום, ובזמן מתן תורה היה סכנה ממנו, לכן יש להזהר בזה לעולם.

2. מגדים חדשים

וראיתי בשו"ת ע"י ברושים להג"ר שלמה הכהן מוילנא ז"ל (סימן נח), שהעיר ונא במה ששנה רבינו הקדוש במתניתין פלוגתא דב"ש וב"ה בעלרת שחל להיות בערב שבת, הלא גם בחג המנוח ובחג הסוכות שייך הך פלוגתא, ולמה נקט דוקא בעלרת. וכתב וקצת י"ל דאשמועינן דלא מציעיא בפסח וסוכות דודאי יכולין לדחות הטביחה לאחר השבת בחוה"מ דהוא בזמן שנהג מנוח ראיה ותגיגה, אלא אפילו בעלרת דלאחר השבת הוא חול גמור והו"א דמודים ב"ש דלא דחינן עד לאחר השבת קמ"ל. ועוד י"ל דמשו"ה לא חנא זה בחג המנוח ובחג הסוכות, משום דב' המועדים אלו אינו חל לעולם יו"ט ראשון שלהם בערב שבת, דהא לא בד"ו פסח ולא אד"ו ר"ה וסוכות, חה נ"ל תירוח נכון מאד בעו"ה ע"ש.

3. תוספות מסכת חגיגה דף יז עמוד א

יום טבוח אחר השבת – [1] פרש"י קרבנות ראייה וחגיגה שאין קריבין לא ביום טוב ולא בשבת [2] ולא יתכן לומר דחגיגה אמאי לא ומ"ש משלמים לב"ש ומיהו בירושלמי מייתי אמרו להם לב"ה נדרים ונדבות יוכיחו [שמותרין להדיוט ואסורים לגבוה] אמרו להם ב"ה מה לנדרים ונדבות שאין קבוע להם זמן תאמרו בחגיגה שזמנה קבוע אמרו להם ב"ש חגיגה נמי אין זמנה קבוע שאם לא חגג בראשון חוגג והולך כל הרגל אמרו להם ב"ה כיון שאם לא חג ברגל אינו יכול לחוג אחר הרגל היינו זמנו קבוע משמע דאף בחגיגה פליגי כדפרישית.

4. מרומי שדה מסכת חגיגה דף יז עמוד א

במשנה. ב"ש אומרים יום טבוח אחר השבת כו'. ופירש"י ז"ל יום טבוח של קרבנות ראייה וחגיגה כו'. וזה תמוה דבכל הסוגיא דביצה דף י"ט א' מבואר דבחגיגה מודי, ומקרא מפורש וחגותם אותו חג לה' שבעת ימים, ויו"ט בכלל. וגם הירושלמי ע"כ דאינו חולק ע"ז, שהרי בפירוש תנן אבל לא עולות, ומבואר דבשלמים לא פליגי אפילו בחגיגה. ותו דהרי תנן כאן דף ז' ב', יום טוב הראשון של פסח ב"ש אומרים מן החולין כו', משמע דקרב ג"כ ביום טוב. ודוחק לומר דה"פ הא דחייב ביום טוב הראשון ומביא בחוה"מ. הא מיהא ע"כ אין הפי' בפירש"י דלב"ש אסור להקריב חגיגה ביום טוב, אלא משום דלפי סוגיא דלעיל פליגי בסמיכה בתיכף לשחיטה, אבל סמיכה בעינן לכו"ע. וכבר ביארנו דכו"ע לא פליגי וס"ל דבמקום שסומכין שוחטין, ולא פליגי אלא בזמן וביחוד בחגיגה כדאי' בירושלמי. ומעתה היה הדבר קשה לב"ש, שיהיו כל ישראל מביאין החגיגה מעיו"ט לביהמ"ק לסמוך ולעמוד שם כל הלילה או לחזור לביתו. ולכן אף על פי דעפ"י דין כשר להביא חגיגה ביום טוב, מכ"מ לא היו נוהגין הכי, אלא מביאין בחוה"מ.

5. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חגיגה דף יז עמוד א

חידוש רש"י דלב"ש אסור להקריב חגיגה

משנה, ב"ש אומרים יום טבוח אחר השבת. וכתב רש"י דב"ש ס"ל דאף חגיגה אינה קריבה ביום טוב, ובתוס' מייתי כן מדברי הירושלמי. ועי' מהרש"א שהקשה, דהא ברישא דמתני' מבואר דבשלמים מודו ב"ש דקרבין ביום טוב וחגיגה הא הויא שלמים, ומתריך דס"ל לרש"י דמה שב"ש מתירין בשלמים הוא דוקא בשלמי שמחה דחשיב יותר צורך אכילה ונחשב לכם, משא"כ בחגיגה דכתיב ביה וחגותם אותו חג לה' דרשינן ביה לכם ולא לגבוה. ולכאורה דבריו צ"ב דהרי חגיגה הוי שלמים ולאכילה ניתנו ואמאי חשיב צורך גבוה.

ונראה לבאר בזה, דשלמי שמחה העיקר בו הוא באכילתו, דאפשר לשוחטו גם בערב יום טוב וצריך רק דאכילתו יהיה ביום טוב. ועוד אשכחן בהו דהכהנים יוצאין יד"ח בבשר חטאת ואשם שהקריבו (וכדאיתא במשנה לעיל ז' ע"ב) אף דאת עצם ההקרבה עשו לצורך הכפרה, וחזינן דעיקר הקיום הוא באכילתו, ואף דגם אכילת הכהנים מכפרת ומשולחן גבוה קזכו והוה חלק מהכפרה מ"מ מאחר שבמציאות באכילת הבשר יש בזה גורם לשמחה סגי בזה. וכיון דחזינן דגבי שלמי שמחה עיקר המצוה הוה באכילה לכך נחשב לכם לכל צרכיכם אף דגם ההקרבה הוה קיום מצוה. משא"כ שלמי חגיגה דעיקר המצוה הוא בהקרבה חשיב צורך גבוה ודרשינן בזה לכם ולא לגבוה, ואף שבמציאות הרי נאכל לבעלים מ"מ עיקר הוא לגבוה ונטפל אכילת הדיוט לשם גבוה. (וע"ע מ"ש לעיל שם, ובהערות פסחים ס"ט ע"ב, ובעיקר ההבדל בין חגיגה לשמחה עי' גמ' פסחים ע' ע"א ובהערות שם, ובקובץ תשובות ח"ג סי' רע"ז יעו"ש"ה).

6. תוספות מסכת חגיגה דף יז עמוד א

אין כהן מתלבש בכליו – [1] פרש"י בכלים נאים שלו ובביתו ובשוק שלא בשעת עבודה ולא בבגדי כהונה קאמר אלא שלא יתנאה באותו יום טבוח שיבינו הכל שאינו יום טוב וקשה למורי חדא דלישנא לא משמע ליה דה"ל למינקט בכלים נאין ועוד מאי איריא כהן גדול אפילו שאר אדם נמי [2] ונראה לו דבחי' בגדים איירי שבימים טובים היה רגיל כהן גדול לעבוד בשביל כבוד היום אבל ביום טבוח לא היה לובשן כדי לעבוד שלא יתראה להיות יום טוב וראיה לדבריו בירושלמי בפירקין א"ר יוסי בר בון בשם ריב"ל בכל יום כ"ג מתלבש בכליו והולך ומקריב תמיד של שחר אם יש שם נדרים ונדבות מקריב אותן והולך ואוכל בביתו ובא ומקריב תמיד של ערב רבי עוקבא בשם ריב"ל אמר לא היה עושה כן אלא בשבתות וי"ט כלומר שלא היה רגיל ומתלבש

בכליו ולעבוד אלא אז מפני כבוד היום אבל אי בעי מקריב בכל אות נפשו כדתנן ביומא (דף יד.) מקריב בראש
ביום טובה אף לכולי עלמא לא היה מתלבש שלא יכירו שהוא יום טוב.

7. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חגיגה דף יז עמוד א

דרך הרמב"ם להזכיר רק מה שינהג לעתיד לבוא

משנה, אין כה"ג מתלבש בכליו וכו' שלא לקיים דברי האומרין עצרת אחר השבת. הרמב"ם השמיט הך הלכה.
ונראה בזה, דהנה מה שהרמב"ם מזכיר כלל ההלכות של מקדש וקדשיו אינו משום זמן הבית, אלא על
להבא שיהיה נוגע להלכה כשיבנה ביהמ"ק, (עי' הערות יומא ר"פ ב' מש"כ שם). וא"כ א"ש דהך הלכה
שלא ילבש כה"ג בגדיו לא ינהג לעתיד לבוא, דאז לא יצטרכו להוציא מליבן של צדוקים.

וברמב"ם הלכות פרה אדומה (פ"י ה"ה) כתב, ומפני הצדוקים מטמאין כל כלי שטף ומטבילין אותן
ואח"כ משתמשין בהם במי חטאת. וצ"ע דהא הך הלכה לא יצטרכו לעתיד לבוא ומ"ט כתבה הרמב"ם.
ונראה לומר בזה, דהרמב"ם (פ"ב מהל' פרה ה"א) כתב, דמשום שכשירה בטבול יום עשו בה מעלות יתירות
שלא יבוא לזלזולי. וא"כ שייכא הך הלכה גם לעתיד לבוא, דאף דלא יטמאו את הכהן מ"מ כיון דיכול לעבוד
בטמאה גם לעת"ל ע"כ ינהוג בו הנך מעלות. ויש להוסיף בזה, דעדיין קשה מפני מה הוצרך הרמב"ם להזכיר
את חשש הצדוקים לפי משנ"ת דאף לעתיד לבוא שלא יהיו צדוקים ינהגו הנך מעלות, וצ"ל דהרמב"ם בא
להשמיענו גדר התקנה דודאי פשיטא הוא דאם לא היה המנהג לטמאותו משום הצדוקים לא היו גוזרים הנך
מעלות, אלא כיון שגזרו משום הצדוקים לטמאותו והוצרכו כנגד זה להחמיר שאר חומרות כי היכי דלא לית
לזלזולי. וא"כ ה"נ לעתיד לבוא מאחר שמותר בטבול יום לכך הוצרו לגזור ולהחמיר עליו בכמה מעלות דלא
לית לזלזולי, וא"כ הוה נפקותא בהך גזירה דנשארה במקומה. (ועי' קובץ תשובות ח"א סי' רמ"ז).

8. ספר איזהו מקומן - יומא ז:

ד] האם לריצוי ציץ צריך לבישת כל החי
בגדים [אליבא דמ"ד (לקמן ע"ג) דרך
עודה על מצח הכ"ג מרצה] - בספר ושב
הכהן ריש ערכין הביא דמירושלמי חגיגה ג.
ד. מבואר דבעינן לבישת כל הבגדים, וכן
מצדד בית הלוי (מ"א ס"י ג) עי"ש בהרחבה.
אלא שמדברי תוס' להלן סט. ד"ה בגדי
כהונה משמע לכאורה שא"צ בגדי כהונה,
אמנם יעוי' בבית הלוי (ט"ז אות ה') שדחה
ראיה זו.
אכן בדבר אברהם (מ"ג כג. ד) מהרהר בזה
דדין אין בגדיהם עליהם אין כהונתן עליהם

לא שייך אלא בעבודה שמחויב בה ללבוש
הבגדים, עי"ש שבאמת הביא ראיה מדברי
תוס' הנ"ל, ומסיק דהוא פלוגתת תוס'
והרמב"ם. וכן נקט בהגהות אמרי ברוך על
הטורי אבן בחגיגה יז, עי"ש.

9. ספר מגדים חדשים

ועיין במקדש דוד (סימן לו) בד"ה אמרינן ביומא,
שכתב לדבר פשוט עפי"ד החוס' בקידושין
דלרעות אין צריך ללבוש כל הבגדי והב' וסגי בציץ לחוד
ע"ש. ולא העיר מדברי הירושלמי. וע"ע להרלב"ג (פ')

10. ספר דבר אברהם - חלק ב - סימן כב

ד... דנראה לכאורה פשוט שאינו לובש את הציץ ואינו מרצה בפ"ע אלא בהדי שאר בגדים וכך הוא סדר
לבישת הציץ באחרונה כמבואר ברמב"ם (פ"י מכלי המקדש ה"ג)...

11. ספר דבר שמואל - פסחים עז

עודהו על מצחו מרצה. עי שטכ"מ פ"ד ציאת מקדש ה"ח
[יט. ד.] ונח"ש שס. ונח"ש רש"י צד"כ צין שיטנו על
מנחו בשעה שאירע טומאה בקרבנות, הקשה על זה בגבורת ארי
(דף ז ע"ב צד"כ ל"ן) דמלך הכזרה העיקר היא הכקרה ואם
בשעה הקרה ישנו על מנחו מרצה אפי"ן דבשעה שאירע הטומאה
לא ה"י על מנחו, ועי מה שחירץ בזה בחי הגר"י. למס' נזיר אות
מי צענין רלוי ל"ן (עמי ק"פ).

12. הגר"י ז' על מסכת נזיר דף נד ע/א

שיטת רש"י היא שצריך שיהא הציץ עליו בשעה שנטמא הדם, ובגבורת ארי הקשה, הרי ריצוי ציץ שייך רק לזריקת הדם ולא לטומאת הדם, וצ"ל דודאי ס"ל לרש"י שצריך שיהא הציץ עליו בשעת זריקה וזה ריצוי הציץ, אלא שס"ל לרש"י שגם בשעת טומאת הדם צריך לריצוי ציץ שע"י זה חל בהדם דין שצריך לזרוקו ואם אין הציץ בשעת טומאה אז כבר לא חל בהדם דין שצריך לזרוק אף ע"י ציץ, והתוס' סברי דריצוי ציץ שייך רק לזריקה ולא יותר...

13. שו"ת אבני נזר חלק חושן משפט סימן צ

ובעיקר מה שאמרת בדלדא דרב חסדא אם אירע טומאה ה' לובש הציץ. ליתא דפירוש אין עודהו על מצחו היינו שאינו על מצחו בשעת טומאה כמו שפירש"י סנהדרין (י"ב ע"ב) בין שישנו על מצחו של כה"ג בשעת טומאה ובפסחים [עז ע"א] בין שישנו על מצחו בשעה שאירעה טומאה בקרבנו. אבל אם בשעה שאירעה הטומאה לא ה' על מצחו שוב אין תקנה. וכן משמע בירושלמי (פ"ב דחגיגה סוף הלכה ד') כה"ג מתלבש בכליו בכל יום כדי לרצות על טומאה כמ"ד אין הציץ על מצחו אינו מרצה. ואי מהני כשלוש אחר שאירעה הטומאה למה לו ללבושו תחילה כשיארע טומאה ילבשו אלא ודאי לא מהני אם אינו על מצחו בשעה שאירעה לו טומאה:

14. תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף כד/ב

דרש רבי ענני בר ששון אפיתחא דבי נשיאה יום אחד לפני עצרת ועצרת הרי כאן ארבעה עשר

15. מגדים חדשים

בנין לעצרת שיש לה תשלומין כל שבעה.
בחדושו של הטורי אבן צר"ה (ו' א) גד"ה אלא
ולדה, דאע"ג דעצרת אינו אלא יום אחד, אפי"ה הואיל
ויש לה תשלומין כל ז' לענין ראייה וחגיגה, דינו לענין
בל תאחר כשאר רגלים ומשך זמנו כל שבעה לענין בל
תאחר ע"ש. עיין מה שכתבנו צר"ה שס, דבראשונים
מבואר שלא כדבריו.

16. ספר מנחת חינוך - מצוה תלת - אות ב

ומבואר בסוגיא ה' ע"ב לענין הלאו, והוא הדין לענין העשה, דאינו עובר עד שיעבור עליו כל הרגל, ואם נדר לאחר שנכנס קצת מהרגל אינו עובר באותו הרגל, כיון שלא עבר עליו כל הרגל. ואם נדר תוך הרגל והגיע רגל אחר, מקצת מן השני מצטרף עם מקצת מהראשון, והוי ליה כל הרגל [ו' ע"ב תוס' ד"ה שנה]. וגם בחג הסוכות אינו עובר עד שיעבור עליו שמיני עצרת ג"כ, אף דהוא רגל בפני עצמו, מ"מ לענין זה הוי ליה רגל אחד. וגם בעצרת אינו עובר עד שיעברו עליו כל שבעת ימי תשלומין, עיין בספר טורי אבן ו' ע"ב [ד"ה אלא] שביאר דברים אלו באריכות.

17. קובץ המאור אלול תשס"ט-בענין מצות קבלת פני רבו

עיין בשו"ת מהרי"ל דיסקין (קונטרס אחרון ס' ה אות נד) שדן אם אפשר לברך ברכת שהחיינו לאחר חג השבועות בעודו זמן התשלומין. והעלה שאע"פ שעדיין יש מצות קבלת פני רבו, משום שמצות קבלת פני השכינה איתא בתשלומין, מ"מ אין ראוי לברך שהחיינו. ומדבריו מבואר שמצות קבלת פני דומה כ"כ למצות קבלת פני השכינה, שיש תשלומין למצוה זו כמו שיש תשלומין לקבלת פני השכינה.

18. מגן אברהם על או"ח סימן קלא

(יח) עד אחר שבועות. ויש מקומות נוהגין שלא ליפול [ששה] ימים אחר שבועות מפני שהקרבות היה להם תשלומין כל ז':

19. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת מועד קטן דף כד עמוד ב

מקור שיש תשלומין לשבועות כפסח

מה חג המצות יש לה תשלומין וכו'. פלא הוא, [ומה ענין שמיטה אצל הר סיני], ואיך אפשר ללמד מהא דלעצרת יש תשלומין ז' ימים דלהכי הוי דינא דעצרת עולה לו באבילות לז' ימים. וי"ל דר"ל דמכיון דמצינו שהוקשו עצרת לחג המצות לענין תשלומין, ה"נ הוקשו לענין אבלות, דכמו שפסח עולה במקום שבעה ה"נ בעצרת, ואף דבשבועות ה' ימים שלאחריו הם כבר חול.

והנה לענין תשלומין מביאה הגמרא בחגיגה (י"ח א) עוד דרשה דכתיב חג הקציר, וכי איך מותר לקצור בחג, אלא קאי על חג העצרת דאע"פ שמותר לקצור בימים שלאחריו, עדיין נקרא חג ויכול להשלים בו, ובאמת דהרי לענין אבלות דשלושים הא אינו אלא מדרכנו. (חוץ מלהראב"ד בקצת דינים, וצ"ב), ול"ש לזה דרשה ואסמכתא מדאורייתא לעלות לו לשבעה משום חג, אלא דמ"מ אשמעינן החידוש, דאף דבה' ימים שאחר העצרת שאינם חג כלל ומותרים בהספד ותענית (חוץ מאסרו חג), ומ"מ עולים לו מהמנין לשבעה. דנקרא חג להגמ' בחגיגה ולדידן משום ההיקש.

20. תוספות מסכת חגיגה דף יז עמוד א

אף עצרת יש לו תשלומין - בירושלמי אמר רבי יוסי בר בון דוד מת בעצרת והיו כל ישראל אוננין והקריבו למחר כלומר מהתם משמע שהיה לו תשלומין וקשה לה"ר אלחנן תיפוק ליה בלאו הכי לא הקריבו בראשון כיון שהיה שבת כדמשמע בשבת בפרק במה מדליקין (שבת ל). דבשבת נפטר דוד ושמא התם לית ליה הכי אלא פליג אהא.

21. מצפה איתן מסכת חגיגה דף יז עמוד א

וס' ד"ה אף עצרת כו' בירושלמי א"ר יוסי בר בון דוד מת בעצרת והיו כל ישראל אוננין והקריבו למחר כלומר מהתם משמע שהיה לו תשלומין. וק"ל הא כתבו התוס' לעיל (דף ט) דבעצרת לכ"ע אמרי' דכולי שבעה הוו תשלומין דראשון דלא מסתבר למימר תשלומין זה לזה כיון דחול גמור הוא ע"כ. ולפ"ז דהוי תשלומין דראשון לא שייך להשלים רק מי שהיה חייב מה"ד בראשון אבל מי שהיה פטור בראשון ל"ש תשלומין בשאר הימים וכדאמר התם גבי חיגר ביום ראשון ונתפשט ביום שני דפטור למ"ד דכולהו תשלומין דראשון דכיון דלא חזו בראשון לא חזי בשני. וא"כ גבי דוד שהיו כל ישראל אוננין ביום ראשון של עצרת ולא הוו חזו אף להקריב חגיגתן איך היה להן תשלומין למחר. והנה לפמ"ש המ"ל בפ"ג מהל' אבל לק"מ שכתב דלא היה להן דין אוננין גמורין לפטור ממצות משום דקי"ל שאין אנינות נוהג ביום טוב והא שלא הקריבו אז הוא משום דהיו אסורים מ"מ באכילת קדשים (עי' מ"ש בזה בפסחים דף צב) אך סברת המ"ל אינה מכרחת דאפשר שהיה להן דין אוננין לפטור ממצות ואף על גב דאין אנינות בעלמא ברגל י"ל כמ"ש בס' הפלאה פ' הנושא דדוקא אנינות של יחיד אינו נוהג ברגל מטעם דאמרי' דאתא עשה דרגל דהוי דרבים ודחי עשה דאנינות דייחיד (כדאי' בספ"ג דמ"ק) וגבי דוד שהיו כ"י אוננין הוי נמי האנינות עשה דרבים לא דחי לה עשה דרגל. ולפ"ז הדרא קושיא לדוכתא דכיון שהיו פטורין בראשון אמאי הקריבו למחר. א"ל י"ל לפמ"ש בס' שער המלך דהטעם שלא נטמאו לדוד שהרי הקריבו למחר חגיגתן אף על פי שנשיא שמת הכל מטמאין לו שאני הכא דמיד שהאיר יום ראשון נתחייבו ישראל בקרבנות דראיה וחגיגה וא"י

לדחותן וא"כ מה"ט א"ש ג"כ מה שהיה שייך להם דין תשלומין למחר משום שכבר נתחייבו בהן בראשון קודם שמת דוד:

22. תוספות מסכת חגיגה דף יז עמוד א

פז"ר קש"ב - פרש"י רגל בפני עצמו שיש לו שם בפני עצמו ואינו בכלל סוכות וברכה היא ברכת המלך כדכתיב ביום השמיני שלח את העם וגו' וקשה לר"ת דהא בפ' לולב וערבה (סוכה דף מז. ושם) אמר כשם שהג טעון שיר קרבן ברכה ולינה אף שמיני עצרת טעון ברכה וקרבן ושיר ולינה מאי לאו זמן לא ברהמ"ז ותפלה ועוד לישנא דנקט ברכה בפני עצמו משמע דאף בימים אחרים איתיה והכי איתא בירושלמי ברכה בפני עצמו מאי היא א"ל זמן א"ל זמן כל שבעה מי איכא משמע דברכת המזון ותפלה בעי למימר דאיכא כל ז' ומפרש לשם מנא ידעינן שהוא רגל דהא בכלהו כתיב וביום וכאן ביום ללמד שהוא רגל בפני עצמו ונראה לר"ת ברכה ברכת המזון ותפלה שמזכירין את שמיני עצרת ורגל היינו לינה שטעון לינה בירושלים ור"ח מפרש רגל לענין אבילות והכא איתא בפרק בתרא דמועד קטן (דף כד:): הרי עברו עליו ערב החג והחג ושמיני שלו הרי כאן כ"א ...

23. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חגיגה דף יז עמוד א

הזכיר חג הסוכות בשמיני עצרת

ה"מ לענין פז"ר קש"ב, ופירש"י דרגל בפני עצמו היינו שאינו קרוי סוכות, והיינו לענין ההזכרה בתפילה דמזכיר שמיני עצרת ולא חג הסוכות, וכמ"ש התוס' לדעתו, והתוס' ס"ל דרגל בפני עצמו הכוונה לענין חיוב לינה למחרתו, ור"ח פירש לענין אבילות וברכה בפני עצמו היינו לענין ההזכרה דצריך להזכיר בתפילה שמיני עצרת עיין שם. ופירוש רש"י צ"ב החידוש בזה דהרי בתוה"ק כתיב חג הסוכות ז' ימים וא"כ פשיטא דשמיני הוה רגל בפני עצמו לענין ההזכרה, (ועי' מ"ש הערות סוטה מ"א ע"א).

ובברכי יוסף (או"ח תרס"ח ב') דן בטעה והזכיר חג הסוכות בליל שמיני עצרת, ומביא דברי רש"י ותוס' בסוגיין דשמיני עצרת הוה רגל בפני עצמו לענין ההזכרה, מיהו מייתי דברי הגמ' סוטה (מ"א ע"א) דאיתא שם, ואי כתב רחמנא בחג הסוכות הוה אמינא אפי' יום טוב אחרון כתב רחמנא בבוא כל ישראל, וחזינן דבלשון של תורה נכלל גם שמיני עצרת בחג הסוכות, וע"כ כתב דבדיעבד אם אמר ביום חג הסוכות יצא וכל דברי רש"י דהוה רגל בפני עצמו הוא רק לענין לכתחילה. מיהו מסיק שם לדינא דאם היה דעתו שעכשיו חג הסוכות ולכך אמר ביום חג הסוכות לא יצא כיון דדעתו לעיקר הסוכות, ורק אם היה בדעתו על שמיני עצרת לקרותו חג הסוכות יצא. אמנם בחיי אדם (כלל כ"ח סט"ו) חולק עליו וס"ל דגם מי שהיה סבור דהוה חג הסוכות ואמר חג הסוכות יצא ידי חובתו. ועכ"פ א"ש היטב דאיכא חידוש בזה דהוה רגל בפ"ע, דלענין לכתחילה עכ"פ צריך להזכיר שם בפני עצמו. (ובברכי יוסף נקט ליל שמ"ע שכך הוא בהוה שמצוי הוא לשכוח אך ה"ה בטעה ביום שמ"ע וככל הנ"ל).

[ולענין דינא יש לצדד לחזור בתפילתו דהוה ספק ספיקא, דכל דברי חיי אדם הוא דוקא להנך ראשונים דמוקי להא דרגל בפני עצמו לגבי יעלה ויבוא, אבל לשאר ראשונים נראה דהוה פשיטא להו דחשיב רגל בפ"ע לענין זה. וגם לדעת רש"י ותוס' דס"ל דאיכא חידוש בזה והיינו דמתאים לומר דהוה המשך דחג הסוכות, מ"מ איכא לסברת הברכ"י דהיכא דנתכוין על חג הסוכות חשיב טעות, וצ"ע].

24. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חגיגה דף יז עמוד א

חיגר ביום טוב ראשון ונתפשט בשמיני עצרת

והרמב"ן בסוכה (מ"ח ע"א) כתב דהוה רגל בפני עצמו לענין אם היה חיגר ביום ראשון ונתפשט ביום שני כיון דלא חזי בראשון לא חזי בשני, וזה נוהג בכל שבעת ימי החג, אבל שמיני רגל בפ"ע הוא ואף על גב דלא חזי בכל הנך חזי בשמיני. ולדברי הרמב"ן מבוואר היטב משא ומתן דסוגיין, דהוה סבר דכיון דהוה רגל בפ"ע וא"כ אינו מועיל לתשלומין לראשון, וע"ז קאמר דאף דאית ליה סיבה בפ"ע להתחייב מ"מ הוה ג"כ תשלומין לראשון. מיהו מסיק הרמב"ן שם דאף דאית ליה מחייב בפ"ע בחגיגה מ"מ אינו רגל מיוחד לעצמו לגמרי, שאם כבר הביא קרבן חגיגה בראשון שוב אינו צריך לחזור ולהביא חגיגה בשמיני. (ועי' מ"ש בהערות שם וביומא ב' ע"א).

25. תוספות מסכת חגיגה דף יז עמוד ב

דכתיב ופנית בבקר - פרש"י בחוש"מ דאי ביום טוב אסור משום תחומין ולא יתכן דהתינח לר"ע לרבנן מאי איכא למימר דליכא איסור תחומין דאורייתא וי"מ די"ב מילין אית להו שפיר לרבנן תחומין והכי איתא בירושלמי המחזור מכולן י"ב מילין כנגד מחנה ישראל והש"ס שלנו לא ס"ל ...

26. מרומי שדה מסכת חגיגה דף יז עמוד ב

ב"ה אומרים אין לה יום טבוח מאי לאו אין לה יום טבוח כלל. וידוע הפלא שבסוגיא זו, דהאיך עלה עה"ז שאין שום תשלומין לעצרת, הרי תנן במשנה שאם חל עצרת בשבת שיום טבוח אחר השבת...

27. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חגיגה דף יז עמוד ב

ביום טוב שחל בשבת גם לס"ד איכא יום טבוח מאי לאו אין לה יום טבוח כלל. על מהרש"א וטורי אבן שנתקשו בזה דהיאך אפשר לומר דליכא יום טבוח כלל, הא מפורש במשנה דבחל בשבת מודים ב"ה דיום טבוח אחר השבת. ומתציים בזה, דודאי ידעינן דאיכא יום טבוח ורק סברינן דשמא הוא דוקא יום אחד אחר יום טוב. וצ"ב מה סברא יש לחלק בזה, דממה נפשך אם דרשינן לילפוטא דר' אושעיא הא איכא למילף לז' ימים. וצ"ל דס"ד דהש"ס הוא דמאחר דגם בלא דרשא דר' אושעיא ידעינן דאיכא יום טבוח, מהא דחייבה תורה בחגיגה אף דבשבת אינו ראוי להקריבו וע"כ דיום אחד יכול להשלים. ועי' בגמ' פסחים (ע' ע"ב) דיליף מקרא דחגיגה אינו דוחה שבת, וע"כ הוה סבר דזה גם המקור דבחל בשבת יכול להקריבו אחר השבת דלא מסתבר דכה"ג יהיה פטור מקרבן. ועוד תירץ במהרש"א דהוה סבר דשאני אחר השבת דהיכא דכל דין תשלומין הוא דוקא היכא דהוא שבת ואינו ראוי להקרבה, ולכך בחל בשבת מודו ב"ה, ועייש"ה.

28. שו"ת שבט הלוי חלק א סימן קסא

בסוגיא דיום טבוח חגיגה י"ז ע"א. בירור שיטת רש"י דגם חגיגה דוקא אחר השבת. ביאור ג' שיטות בשלמים ששחטו לשם חגיגה מערב יום טוב. ביאור לשון התוספתא המוקשה סופ"ב דחגיגה...
ובהא אפשר להבין קס"ד דש"ס לקמן עמוד ב' דאי לא תני עצרת שחל בע"ש הו"א דמודו ב"ש דמותר להקריב ביום טוב גופא ופרש"י מטעם דילמא יפשע וקשה הא טעמא דב"ש משום לכם ולא לגבוה ומוטב לעבור על מצות חגיגה בשב ואל תעשה ולא לעבור על איסור יום טוב בקום ועשה כדאיתא כה"ג בכ"ד ולפי הנ"ל אפשר לומר קצת דודאי על עולת ראייה אין שום סברא אבל על חגיגה דמעיקר הדין מודו ב"ש דמותר אלא מדרבנן אסור לדידהו מטעם הנ"ל ובכה"ג דהיה חשש דיפשע יקריב עכ"פ חגיגה קמ"ל.

29. תוספות מסכת חגיגה דף יז עמוד ב

אמרה תורה מנה ימים וכו' - היה קשה להרב רבינו משולם היכן אמרה תורה למנות ימים לקדש חדש והיה מגיה מנה שנים וקדש יובל והכי איתא בתורת כהנים דמצוה למימני שמיטין לקדש יובלות וכן היה מגיה בפ"ק דר"ה (דף ה.) ובמנחות (דף סה: ושם) בשמעטא דצדוקין שהיו אומרים עצרת לאחר השבת אך קשה לר"ת למחוק הספרים ולהגיה גירסא שאינה בשום מקום ומפרש דודאי ר"ח נמי דאורייתא הוא למימני ביה יומי וכדאמרינן בפ"ק דמגילה (דף ה.) מנין שאין מחשבין שעות להדשים ת"ל עד חדש ימים ימים אתה מונה ואי אתה מונה שעות ואל תתמה על הלשון שאע"פ שאין רק דרשה מצינו כי האי לישנא בפרק בתרא דמגילה (דף כט:): אמרה תורה חדש והביא קרבן מתרומה חדשה אף על פי כי אותה דרשה אינה פשוטה שהרי צדוקין חולקין בה לומר שהיחיד מתנדב ומביא תמיד הר"ר אלחנן וכן יש לגרוס כאן חדש למנוייו שכן מצינו בפ"ק דר"ה (דף י:) בגמרא ולנטיעה מה חדש למנוייו אף שנה למנוייה.

30. תוספות רא"ש על ראש השנה דף ד/ב

אמר רבא אטו עצרת יומי מנינן שבועי לא מנינן: והקשה ה"ר יונה תפשת מועט תפשת מרובה לא תפשת כדקאמר לעיל, ותירץ דהוי בכלל פירכא דועוד, וה"ק וכי תימא תפשת מועט תפשת מרובה לא תפשת חג השבועות כתיב. ולי נראה דלא קשה מידי דאי אמרינן עצרת חד יומא לא ילפינן מיניה תשלומין כלל דומיא דחדש למנויו היינו ראש חדש אף עצרת למנויו היינו חג העצרת, והכי פריך ואימא עצרת חד יומא דוקא ביומא ואין לו תשלומין כלל

31. ספר איזהו מקומן-מנחות טו

דאמר אבי מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי:

א) ספירת ימים ושבועות מצוה אחת היא, או שתי מצות:

דעת הרמב"ם בסה"מ (מ"ע קס"א) שספירת יומי ושבועי מצוה אחת היא. ואילו דעת רבינו ירוחם (נתיב חמישי ח"ד, והו"ד זכנסת הראשונים אות מ') דשתי מצוות הן, ובזמן המקדש היו מברכין שתי ברכות אחד לימים ואחד לשבועות. ובביאור מחלוקתם - עיי' הערה לו-מ לכנסת הראשונים, וראה עוד בסמוך ד"ה אמימר.

ב) כיצד מנין השבועות:

כתב מהר"י קורקוס (תמו"מ ז. כג.), דמעיקר הדין כשישלים שבוע יאמר 'שהם שבוע', וכשישלים י"ד יום יאמר 'שהם ב' שבועות' וכו', אבל עכשיו מחמירים להזכיר בכל לילה שבועות, וכן נוטה לשון הרמב"ם. וכ"כ הר"ן בסוף פסחים.

32. שפת אמת מסכת מנחות דף טו עמוד א

אמימר מני יומי ולא שבועי אמר זכר למקדש הוא. תמהני דלא מצינו כזה דמה בכך דזכר למקדש היא למה לא נעשה בשלימות כמו שעשו בזמן המקדש. ואפשר לפרש דבאמת בפרשת ראה כ' סתם שבעה שבועות תספר לך ועשית חג שבועות כו'. ושם לא נזכר מעומר ושתי הלחם כלל א"כ משמע דמצות ספירה זו היא לצורך חג השבועות בעצמו שבאמת נקרא כן שבועות. רק בפ' אמור גבי עומר והכבש כ' מיום הביאכם תספרו חמשים יום. ולכן י"ל דהני ב' מצות ספירת הימים מצד הקרבת העומר ושתי הלחם. וספירת השבועות לשם החג בעצמו והשתא אמר אמימר דכל המצות שאין נוהגין בזמן הזה לא מצינו להם זכר. רק מצות שהי' נוהגין במקדש עשו זכר למקדש ולהכי מני יומי זכר למקדש. אבל מצות ספירת שבועות לית בהו זכר למקדש. ואין להקשות לפי"ז אדרבא נימא דמצות ספירת שבועות יהי' מדאורייתא גם האידנא כיון דהם לצורך חג השבועות. ז"א דהא כתיב מהחל חרמש כו' והיא קצירת העומר וכיון דאין לנו עומר ליכא מה"ת ספירה כנ"ל. אח"כ הראו לי ברבינו ירוחם שמאריך בזה ע"ש (נתיב חמישי חלק ד') שאין דבריו מובנים והם קצת להיפוך ממה שכתבתי והנלע"ד כתבתי:

והנה הרמב"ם (פ"ז מה' תו"מ) נראה דהבין דרבנן דבי ר"א פליגי וס"ל דספירה בזמן הזה דאורייתא. וקצת נראה כן מדלא אשתמיט התנא להשמיענו דמשחרב בהמ"ק תקנו לספור זכר למקדש וגם בודאי היה ריב"ז המתקן דביהמ"ק נחרב בימיו ויהי' טפי מתשע תקנות [שהתקין ריב"ז כדאי' בר"ה (ל"א ב) ע"ש]:

33. ספר אז ישיר ירח האתינים---עין שם באריכות

תנב אַז ישיר • _____ מאמרי סוכות

והנה מדברי מוקצת הראשונים שהבאנו לעיל, אנו למדים שמצות ההקפה שבמקדש לא נתקיימה ע"י זרים, בין אם מחמת שמולכתחילה לא נכללו הזרים בהלל"מ, ובין אם מחמת חוסר אפשרות כניסה בין האולם והמזבח [מדאורייתא או מדרבנן], ורק כהנים הקיפו.

ולדבריהם, מנהגינו בזמן הזה תמונה ביותר, שהרי אנו נוהגין להקיף את התיבה כהנים וזרים, ואף קטנים, שכל העם משתתפים בהקפות כשוללביהם בידיהם כזכר למקדש, בעוד שבמקדש גופא לא נהגו בהקפה מעין זו, ומדוע בזמן הזה נהגו כן וכן הקשה בביאור הגר"א?רל

אינו נוגע בגבולין]. וזהו שורש המנהג שנהגו להקיף-לך.

מצד אחר, מבאר הגבורת יצחק, שדעת התוספות במקום אחר (דף מ"ד ע"א) אינה כן, וז"ל:

אולם מהתוס' בסוכה דף מ"ד ע"א ד"ה אמר נראה שסוברים דמצות הקפה רק נאמרה לכהנים ולא לישראלים, דכך היתה ההלל"מ שמצות הקפה בכהנים ולא בישראלים, יעו"ש בדבריהם. ולפי"ד תקשי מ"ט ישראלים מקיפין את המזבח, כשבזמן המקדש רק כהנים היו מקיפין את המזבח.

והנה במנחות דף ס"ו ע"א אמר אב"י מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי, אמרימר מני יומי ולא מני שבועי אמר זכר למקדש הוא. ובכתבי מרן רי"ז הלוי ביאר דלא המשיכו רבנן מצות ספירה בזה"ז זכר למקדש, דא"כ גם שבוע בעי ומימני כמו במקדש, אלא דרבנן תקנו מצוה חדשה שיהיה זכר למצות ספירה של מקדש, אבל לא המשיכו מצות הספירה. וכיון שהיא מצוה חדשה, סגי רק למימני יומי ולא שבועי. (ועיי"ש עוד בדברי הגרי"ז שכ' שהתקנה ליטול לולב במדינה כל שבועה זכר למקדש היתה מצוה חדשה, שרבנן תקנו זכר למקדש, ושלקן אין פוסל בו כל הפסולים שבלולב שבמקדש).

ולפ"ז נראה דה"ה הקפת המזבח כל ז' זכר למקדש, לא המשיכו רבנן מצות הקפה בזה"ז, אלא תקנו מצוה חדשה של הקפה זכר להקפה שבמקדש. ומשו"ה אע"ג דבמצות הקפה שבמקדש רק כהנים היו מקיפים, במצוה חדשה זו תקנו שאף ישראלים מקיפין.

כוונתו, שמדברי התוספות מוכח שאין הישראלים שייכים כלל למצות הקפה שבמקדש, וזהו הטעם שלא הקיפו במקדש. אמנם, אם כן, יש לבאר

רלב. נראה לבאר דבר זה בשני אופנים. (א) תקנה שנקבעה זכר למקדש צריכה להיות העתק מדויק של המצוה שנהגה במקדש, ובמנהג ההקפה מתקיים העתק זה מפני שגם במקדש מה שהזרים לא הקיפו היה מפני שהיו מנועים מלהיכנס לעזרה, ועכשיו שההקפה היא מוחץ לעזרה יכולים הם להקיף, והקפה זו נחשבת להעתק מדויק של ההקפה שבמקדש. (ב) קיום זכר למקדש נעשה ע"י שהמצוה דומה למה שעשו במקדש, ואין צורך שמהנהג שנוהגים לזכר המקדש יהיה העתק מדויק אלא רק במהותו של הענין יש להנהיג באופן דומה ובוה המנהג נחשב לזכר, וע"כ בזמן הזה כולם מקיפים, כי נה שלא הקיפו במקדש לא היה מועיקרי המצוה אלא רק איסור צדדי שלא יכלו להיכנס לעזרה.

מדוע נהגו כולם בזמן הזה להקיף? והביאור הוא על פי דברי הגרי"ז, שביאר שבמצות ספירת העומר המצוה היא אמנם זכר למקדש אך היא מצוה חדשה ואין היא המשך למצוה שבזמן המקדש, וה"ה במצוה זו של הקפה שחז"ל לא המשיכו את מצות ההקפה שהיתה במקדש אלא הם תקנו מצוה חדשה של הקפה כזכר למקדש, וזהו הטעם שנהגו אף הישראלים להקיף את התיבה אע"פ שבמקדש לא הקיפו את המזבח.

אך בדברים אלו לא נתבאר מדוע קבעו בזה חז"ל מנהג חדש ולא תקנו שנמשיך את מצות ההקפה כפי שנהגו במקדש.

34. טורי אבן מסכת חגיגה דף יח עמוד א

אימת אילימ' ביי"ט קציר' ביי"ט מי שרי. ק"ל מאי פריך הא ודאי מה"ת קצירה שרי ביי"ט לפי' הרבה מפרשי' **דכל מלאכות שבאוכל נפש הכל שרי מה"ת אלא שחכמים אסרו מלאכות הנעשים לימים הרבה כקצירה ושחינה וכיוצא בהם** וכמש"כ הר"ן רפ"ג דביצה. וה"נ הא דפר"ך ר"י אהג האסיף ביי"ט מי שרי הא ודאי שרי מה"ת(קב) משום אוכל נפש. ויי"ל כיון **דלא שרי מה"ת אלא קצירה ואסיפה מעוטה לצורך אוכל נפש ביי"ט ולא הרבה לצורך חול אין זה קרוי חג הקציר וחג האסיף בשביל קצירה ואסיפה מעוטה כזו. מיהו ק"ל לרבה דס"ל בפ"ג דפסחי' (דף מ"ו) האופה מי"ט לחול אינו לוקה משום דאי מיקלע לי' אורחים חזיא לי'. משמע התם דלרבה ליכא איסור כלל מה"ת דפר"ך לר"ח דלית ליה הואיל איך אופין מי"ט לחול משמע לדידי' דאית ליה הואיל ניהא דשרי מה"ת לגמרי. וכיון שכן קצירה ואסיף שרי לגמרי מה"ת ביי"ט ואפי' לצורך חול הואיל ושרי' לצורך אוכל נפש דיו"ט גופי' ואיכ' למימר הואיל ואיקלע לי' אורחי' חזיא לי', והשתא שפיר קרי' קרא חג הקציר והאסיף כיון דכל קצירה ואסיפה שריין מה"ת לגמרי כמו בחול. וצ"ל ר"י ור"ל כר"ח ס"ל דלית ליה הואיל. מיהו לר"י אינו מוכרח דלית ליה הואיל דלדבריו דר"ל קאמר לדידך דאמר קצירה ביי"ט מי שרי אלמא לית לך הואיל חג האסיף מאי דרשת בי' לדידך אסיפה ביי"ט מי שרי. מיהו התוס' פי' בפ"ק דביצה על פי' הירושלמי אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם וסמך לי' ושמתם את המצות כלומר מלישה ואילך הוא דשרי אוכל נפש למעוטי טחינה והרקדה כ"ש קצירה...**

35. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חגיגה דף יז עמוד ב

לרבה דאית ליה הואיל מ"מ איכא אופן דהקצירה אסורה ביום טוב

קצירה ביום טוב מי שרי. הנה נחלקו הראשונים בהך התירא דהותרו מלאכות לצורך אוכל נפש, [1] דדעת התוס' (ביצה ג' ע"א ד"ה גזירה) דקצירה אסורה ביום טוב גם לצורך אוכל נפש, וכל מה שהותר הוא דוקא מלאכות שמשעת לישא ואילך. [2] והר"ן חולק, וכתב (רי"ש פ"ג דביצה) דגם שאר מלאכות הותרו ביום טוב ורק חכמים אסרו מלאכות אשר הרגילות בהם הוא לצורך זמן מרובה כגון קצירה שהוא לימים רבים. ובטורי אבן הקשה להנך שיטות דס"ל דכל המלאכות הותרו לצורך אוכל נפש ואף הנך דקודם לישא, אמאי קאמר דקצירה ביום טוב מי שרי הא מותר לקצור ביום טוב. ומת"ץ ע"ז דכל מה שהותר הוא דוקא לצורך אוכל נפש אבל היכא דעושה לצורך חול אסור, וע"כ שפיר חשיב דקצירה אסורה ביום טוב. מיהו הקשה ע"ז מדברי הגמ' בפסחים (מ"ו ע"א) דאיתא שם, איתמר האופה מיום טוב לחול רב חסדא אמר לוקה רבה אמר אינו לוקה רב חסדא אמר לוקה לא אמרינן הואיל ומיקלעי ליה אורחים חזי ליה רבה אמר אינו לוקה אמרינן הואיל. וא"כ אליבא דרבה הותרו גם מלאכות שאינם לצורך אוכל נפש, ואמאי חשיב קצירה מלאכה האסורה ביום טוב. ומת"ץ דבאמת ריו"ח ור"ל דדרשי הך דרשא לא ס"ל כרבה וס"ל דלא אמרינן הואיל, ולכך ס"ל דקצירה אסורה ביום טוב.

והנה דברי הטורי אבן סובבין על הגמ' בהמשך הסוגיא בדברי ריו"ח ור"ל, וע"ז תירץ שפיר דאינהו פליגי וס"ל דלא אמרינן הואיל. אמנם יקשה עדיין דהכא הא ר"א בן יעקב קאמר ליה דהוה תנא, והיאך אפשר דאין דבריו מתאימים עם דברי רבה דס"ל דאמרינן הואיל, והו"ל להש"ס לאוקים כתנאי.

אמנם יעויין במש"כ הטורי אבן באבני מילואים, דבאמת גם אליבא דרבה דאית ליה הואיל ומיקלעי ליה אורחין וחזי ליה השתא נמי חזי ליה, צריך עכ"פ שיהיה באופן דראויים לבוא אורחין עדיין ביום טוב ולהתיר לו את האפייה. דיעויין בתוס' שבת (צ"ה ע"א ד"ה והרודה) דברודה סמוך לחשיכה דלא חזי תו לאורחין לא אמרינן הואיל, דגם אליבא דרבה אף דא"צ שיהיה בפועל לצורך אוכל נפש מ"מ צריך שיהיה ראוי להשתמש בו לאוכל נפש. וא"כ א"ש דגם לדידיה איכא אופן של קצירה האסורה ביום טוב, כגון בקוצר סמוך לחשיכה או היכא דאין מצוי אורחין או בהדיר את כל העולם מהנאתו. (ועי' שו"ת רעק"א סי' ה' דנסתפק היכא דנמצא חוץ לתחום מישראלים אי אמרינן הואיל).

ועדיין יש להקשות דגם אי נימא דאיכא אופן דהקצירה אסורה ביום טוב, מ"מ מנלן דהך קרא דבקוצרם והך קרא דחג הקציר מיירי בהנך קצירות האסורות ביום טוב, הא ברוב פעמים מותר לקצור ביום טוב. וצריך לומר בזה, דהך דרשא דסמך ליה ובקוצרם וכן הדרשא דחג הקציר, היינו דקרא בא לומר היתר קצירה וע"כ דמיירי באופן שהיה סיבה לאיסור והתירתו תורה, וע"כ מוכח דמיירי באופן שאינו ראוי לאוכל נפש ורק מיירי אחר יום טוב דלכך שרי הקצירה. אבל אי מיירי באופן שראוי לאוכל נפש לא חשיב דאיכא היתר קצירה, דהך התירא דאמרינן הואיל והותר לצורך הותר נמי שלא לצורך לא ילפינן ליה מהך קרא וא"כ גם בלא הפסוק היה מותר. אלא יש לדייק קצת מדברי רש"י דלא כדברינו, דבגמ' קאמר מכלל דתרווייהו ס"ל דחולו של מועד אסור בעשיית מלאכה, וכתב רש"י (ד"ה מכלל) דמדקאמר ריו"ח אסיפה בחולו של מועד מי שרי ולא מהדר ליה ר"ל אין, מכלל דתרווייהו ס"ל אסור. ואי נימא כדברינו דהנך קראי דייקי מעצם הפסוק דמיירי בקצירה האסורה ביום טוב ובאסיפה האסורה בחולו של מועד, אמאי לא דייק מגוף הפסוק דחולו של מועד אסור בעשיית מלאכה. (א"ה, יש לדחות דה"א דהא גופא קמ"ל קרא דבחוה"מ שרי ומש"כ ביום טוב דלכך הותר להדיא, והרי יום טוב וחזו"מ לאו בהדי הדדי מיקריא. וצ"ב).

מתן תורה – חוזר ומתרחש בכל שנה ושנה

כאמור, ספירת העומר שלנו, מבטאת את ציפייתנו לקבלת התורה בשבועות. ואולם קשה: הרי כבר קבלנו את התורה לפני שלושת אלפים ושלוש מאות שנה! [בשנת ב' אלפים תמ"ח לבריאת העולם (ע"י ע"ז ט, א וברש"י שם)] ואם כן, לקראת מה אנו סופרים שוב?

ידועים בזה דברי מו"ר הגה"צ רא"א דסלר זצ"ל, שהסביר (בי"מכתב מאלה"הו"י ח"ב עמ' 21), שהמאורעות שאנו מציינים בכל שנה, אינם מאורעות שהיו פעם בעבר ואנו עושים להם זְכָר, אלא הם מאורעות החוזרים על עצמם בכל פעם מחדש! למשל, כשאנו חוגגים בפסח את יציאת מצרים, אין פירושו של דבר שאנו חוגגים מאורע שהיה בעבר, לפני שלושת אלפים ושלוש מאות שנה; אלא אנו חוזרים ממש לאותה נקודת זמן שבה יצאו אבותינו ממצרים, וגם יציאת מצרים מתרחשת בה מחדש! כי הזמן הוא כמעגל, שאנו נוסעים בו סחור סחור, ומגיעים בכל שנה אל אותן התחנות, ובכל תחנה – חוזר ומתרחש הארוע שקרה באותה תחנה בעבר. בכל שנה מתחדשת יציאת מצרים בחג המצות, בכל שנה מתחדש מתן תורה בחג השבועות, וכן בכל שאר המועדים. מי שזוכה, חוזר ויוצא ממצרים בפסח של כל שנה ושנה, ועולה בכל שנה במדרגת החרות שלו מטומאת מצרים. כך גם לגבי חג השבועות: אנו חוזרים בו בכל שנה מחדש למעמד הר סיני! אמנם איננו רואים בעינינו מחדש את האש ואת הברקים ואת קול השופר כמו שראינו בפעם הראשונה, אבל מתן תורה וכל מה שנלווה אליו בפעם הראשונה, מתרחש במידה מסויימת בכל שנה מחדש בחג השבועות.

ראיה לדבר – מדברי הגמרא במסכת שבת. הגמרא אומרת, שאין להקיז דם בערב חג השבועות. למה? כי כשישראל עמדו לקבל תורה, יצא רוח (שָׁד) ששמו 'טיבוח', ואם ישראל לא היו מקבלים את התורה, היה ח"ו טובח את כל ישראל. ועל כן אין להקיז דם בערב שבועות, כי שעת סכנה היא (שבת קכט, ב). מה נוגע לנו היום, שָׁד שהיה לפני שלושת אלפים שנה? הרי ב"ה קיבלנו את התורה, וכבר שלושת אלפים שנה אנו מקיימים אותה, ואם כן איזו סכנה יש כאן? אלא מוכח מכאן, ששד זה מתעורר בכל שנה מחדש! בכל שנה בערב חג השבועות, אנו נמצאים מבחינה מסויימת במצב של קודם מתן תורה, ושכביכול ישנו ספק אם נסכים למחרת לקבל את התורה, ועל כן בכל שנה ושנה ישנה סכנה מצד אותו

לשאוף ולצפות למתן תורה! 10ה

שד, ולכן אסור להקיז דם בערב חג השבועות גם בזמן הזה [ומשום ערב שבועות גזרו חז"ל שלא להקיז אף בשאר ערבי ימים טובים (שבת שם. ועי' שו"ע או"ח סי' תסי"ח סי"י ובמשני"ב שם)].

ולא רק במעגל השנתי כך, אלא גם במעגל השבועי. בכל שבוע חוזרת על עצמה מלאכת הבריאה, ובכל שבת מסתיימת מלאכת הבריאה מחדש. אמנם מדי שבוע אנו רואים את אותם הבתים ואת אותם האנשים שאנו מכירים מן השבוע שעבר, אך בכל זאת, במובן רוחני, הבריאה מתחדשת בכל שבוע מחדש. ראייה לדבר – מאנשי מעמד, שהיו מתענים במקדש בכל ימות השבוע, חוץ מיום א' ומיום ו' (תענית כז, ב). ביום ו' לא התענו מפני כבוד השבת, וביום א' לא התענו (לפי אחד הטעמים בגמרא) מפני שהוא יום שלישי ליצירת האדם. האדם נברא ביום שישי, ובו ביום עבר "ניתוח" קשה, שבו הפרידו ממנו את חוה; ועל כן ביום א' הוא חלש (כאנשי שכס שהיו חלשים ביום השלישי למילתם – בראשית לד, כה), ולכן לא היו אנשי מעמד מתענים ביום זה. הרי לפנינו, שלמרות שמאז שבוצע אותו "ניתוח" עברו למעלה מחמשת אלפים שנה, בכל זאת החולשה של יום ראשון מתחדשת בכל שבוע. הרי, שגם במעגל השבועי, האירועים של ימי בראשית מתחדשים בכל שבוע מחדש, גם לאחר מאות ואלפי שנים.

2. ספר חדושי אגדות חלק ראשון עמוד סט - מסכת שבת

ושמיה טבוח וכו'. דע כי התורה שקבלו ישראל אינו מעולם הזה רק כי התורה היא מן השמים, וכבר בארנו דבר זה, ומכל מקום העולם הזה צריך הוא אל התורה, ולפיכך כאשר היה ערב שבועת שהוא זמן שראוי לתורה נמצא חסרון העולם מה שראוי העולם אל התורה, ואין התורה בעולם, כי כבר אמרנו כי התורה היא מן השמים, ומאחר שהתורה היא מן השמים יש בעולם הזה חסרון כל זמן שלא יושלם העולם הזה בתורה מן השמים, ומצד החסרון יש כאן רוח ששמו טבוח, כי אחר חסרון נמשך חסרון והפסד, ונקרא יום טבוח שלשון טבוח משמע הפסד לגמרי כמו שהוא טובח, ודבר זה לגודל החיוב שאי אפשר לעולם בלא תורה, ואם לא קבלו ישראל היה כאן טביחה גמורה שכל טביחה היא בכח וביד חזקה, ואם לא קבלו ישראל את התורה [היה חסרון בדבר] שהוא מחויב ומוכרח להיות [ספר חדושי אגדות חלק ראשון עמוד ע - מסכת שבת] מצד עולם הזה, והמתנגד לדבר מחויב ומוכרח כמו שהיא התורה שאי אפשר לעולם הזה להיות זולת זה הוא נטבע בכח, וזה שאמר הוי טבח לבשרייהו ולדמייהו. [כי כבר] אמרנו כי דבר זה מצד כי מתחייב שתהיה התורה בעולם, ואם היה התורה מעולם הזה לא היה נחשב העולם חסר כלל בשביל שאין כאן תורה, כי קרוב הוא לקבלת התורה, אבל אין התורה רק מן העולם העליון, וכיון שכן הוא יש כאן חסרון בעולם היא התורה שמוכרח להשלים אותו דהיינו לקבל התורה, [ואם] לא יקבל התורה היה מתחייב בהכרח הפסד והוא הרוח שנקרא טבוח המחייב טביחה לבשרייהו ולדמייהו ופירש ברור הוא זה כאשר תבין דברים אלו מאוד: